

**Liturgie voor de viering van zondag 9 februari 2020: vijfde zondag na Epifanie;
Septuagesima (= zeventigste voor Pasen)**

Plaats: Ontmoetingskerk
Aanvangstijd: 10.00 uur
Voorganger: ds. Peter van der Schans
Organist: Arte Metaal
Lector: Richard Visscher

Kindernevendienst: Groep 1 tot en met 7
Tienernevendienst: Groep 8 tot en met Klas 3

Thema: Waar ben je bang voor?

Protestantse gemeente te IJsselstein

**Protestantse
Kerk**

De Paaskaars brandt

Orgelspel vooraf: Lied 286 wordt een aantal keer voorgespeeld. Het is lied van de maand en komt straks terug op de plek van het loflied.

De dienstdoende ambtsdragers komen binnen

Welkom door de voorganger

Met info van de scriba

Vandaag beginnen we toe te werken naar Pasen. Het is de Paastijd en deze zondag heet: zondag septuagesima, zeventig dagen voor Pasen. De Paaskring eindigt vijftig dagen na

Pasen: Pinksteren. Deels zullen we de Bijbelgedeelten gebruiken die vanouds in deze periode aangegeven worden. Maar we zullen waar het kan ook gebruik maken van de alternatieve lijn: lezingen uit Exodus. En dat gaat spannend worden! Hoofdstuk 1 beneemt je als hoorder meteen al de adem. Hoe venijnig is het plan om het volk Israël aan banden te leggen. En dat onder het mom van: *“laten we verstandig handelen.”*! Afgebeeld wordt het volk, mishandeld. Dwang en onderdrukking. Je denkt aan de hele geschiedenis waarin dit vaker gebeurd is: systematische uitroeiing. De redding komt van twee vrouwen. Ontzag voor God is wat hen onderscheidt. Gods zegen is hun deel. Psalm 42 die we zo als eerste zingen verwoordt de wanhoop van de door de vijand gekwelde mens.

AAN HET BEGIN

Toewijding door stil gebed

Groet

Bemoediging
We gaan staan

We zingen: Intochtslied (staande): Psalm 42:1 en 2

Gebed aan het begin (staande)

*Geef ons de moed
op te staan
om onze eigen weg te gaan.
Geef ons de moed
op te komen
voor anderen als zij dat nodig hebben.
Geef ons de moed
uit te komen
voor ons geloof, onze hoop en liefde.
Amen.*

We gaan weer zitten

We zingen: Psalm 130:1 en 3

Smeekebed, dat we besluiten met het zingen van: Lied 756:6, 7 en 8

(gevaarlijk)

*God,
geef dat we
het gevaar inzien
van gedachten als:
'Ach, het is zover weg',
als we beelden zien
van mensen in sloppenwijken.*

*Doe ons beseffen
dat een wereld die verdeeld is
in arm en rijk
nooit tot iets goed leidt.*

*Geef dat we
het gevaar inzien
van kreten als:
'Wij zijn beter' of: 'Ons volk eerst'.
Van moppen die gemeen zijn,
omdat ze anderen kwetsen.
Doe ons beseffen
dat we elkaar zo opstoken
tot haatgevoelens,
geweld en oorlog.*

*Geef dat we
het gevaar inzien
van een houding als:
'Ach, het zal wel meevallen'
of: 'Een ander doet het ook',
als het om het milieu gaat.
Doe ons beseffen
dat we samen moeten werken
aan een schonere aarde
en een betere wereld.
Zo bidden en zingen we samen:*

(Greet Brokerhof_Zeg het maar gewoon_1_p138)

We zingen het loflied: Lied 286

DIENST VAN HET WOORD

Gebed om de opening van het Woord

*Here God
u die onze bezieling bent.
Geef ons de Geest
van kracht,
van liefde
en van bezonnenheid,
dan zullen wij in staat zijn
met een vaste wil,
een warm hart
en een gezond verstand
uw goed recht te behartigen,
uw lieve vrede te stichten,
uw schepping te eerbiedigen.
Laat uw Woord ons leiden,*

*hier,
bij de nevendiensten
bij mensen thuis.
Amen.*

(W.R. van der Zee_In het huis_p121)

Gesprek met de kinderen

Boaz zorgt voor Ruth

Boaz zorgt op een bijzondere manier voor de buitenlandse Ruth. Bij die zorg hoort een belangrijke afspraak die bekrachtigd wordt met een schoenenruil.

Wat heb je nodig?

- je eigen schoenen en een extra schoen

Aan de slag:

- Trek vooraf twee verschillende schoenen aan.

- Vraag aan de kinderen of hun iets opvalt.

- Als ze gezien hebben dat het om twee verschillende schoenen gaat, vertel je de kinderen dat dit te maken heeft met het bijbelverhaal van vandaag, waarin een belangrijke afspraak wordt gemaakt. En daar horen verschillende schoenen bij...

- Wat zouden de kinderen doen om duidelijk te maken dat ze een belangrijke afspraak hebben gemaakt?

- De kinderen horen in de kinderdienst voor welke belangrijke afspraak er schoenen worden geruild.

We zingen met de kinderen: Lied 288

Het licht wordt door de kinderen meegenomen

Eerste Schriftlezing: Exodus 1 (NBV)

1Dit zijn de namen van de zonen van Israël die samen met hem, Jakob, naar Egypte waren gekomen, ieder met zijn gezin: 2Ruben, Simeon, Levi, Juda, 3Issachar, Zebulon, Benjamin, 4Dan, Naftali, Gad en Aser. 5Jozef was al langer in Egypte. In totaal waren daar toen zeventig personen die rechtstreeks van Jakob afstamden. 6Jozef en zijn broers en al hun generatiegenoten stierven, 7maar hun nakomelingen kregen veel kinderen en zo breidden de Israëlieten zich steeds meer uit. Ze werden zo talrijk dat ze het hele land bevolkten.

8Er kwam in Egypte een nieuwe koning aan de macht, die Jozef niet gekend had. 9Hij zei tegen zijn volk: ‘De Israëlieten zijn te sterk voor ons en te talrijk. 10Laten we verstandig handelen en voorkomen dat dit volk nog groter wordt. Want stel dat er oorlog uitbreekt en zij zich aansluiten bij onze vijanden, de strijd tegen ons aanbinden en uit het land wegtrekken!’

11Er werden slavendrijvers aangesteld die de Israëlieten tot zware arbeid dwongen. Ze moesten voor de farao de voorraadsteden Pitom en Raämses bouwen. 12Maar hoe meer de Israëlieten onderdrukt werden, des te talrijker werden ze. Ze breidden zich zo sterk uit dat de Egyptenaren een afkeer van hen kregen. 13-14Daarom beulden ze hen af en maakten ze hun het leven ondraaglijk met zwaar werk: ze moesten stenen maken van klei en op het land werken, en ze werden voortdurend mishandeld.

15Bovendien gelastte de koning de Hebreeuwse vroedvrouwen, Sifra en Pua geheten, het volgende: 16‘Als u de Hebreeuwse vrouwen bij de bevalling helpt, let dan goed op het geslacht van het kind. Als het een jongen is, moet u hem doden; is het een meisje, dan mag ze blijven leven.’ 17Maar de vroedvrouwen hadden ontzag voor God en deden niet wat de koning van Egypte hun had opgedragen: ze lieten de jongetjes in leven. 18Daarom ontbood de koning de vroedvrouwen. ‘Wat heeft dit te betekenen?’ vroeg hij hun. ‘Waarom laat u de jongens in leven?’ 19De vroedvrouwen antwoordden de farao: ‘De Hebreeuwse vrouwen zijn anders dan de Egyptische: ze zijn zo sterk dat ze hun kind al gebaard hebben voordat de vroedvrouw er is.’ 20God zegende het werk van de vroedvrouwen, zodat het volk zich sterk uitbreidde. 21En omdat de vroedvrouwen ontzag voor God hadden, schonk hij ook aan hen nakomelingen. 22Toen gaf de farao aan heel zijn volk het bevel om alle Hebreeuwse jongens die geboren werden in de Nijl te gooien; de meisjes mochten in leven blijven.

We zingen: Psalm 105:8 en 9

Tweede Schriftlezing: Matteüs 2:13-18 (NBV)

13Kort nadat zij op die manier de wijk genomen hadden, verscheen er aan Jozef in een droom een engel van de Heer. Hij zei: ‘Sta op en vlucht met het kind en zijn moeder naar Egypte. Blijf daar tot ik je weer roep, want Herodes is naar het kind op zoek en wil het ombrengen.’ 14Jozef stond op en week nog diezelfde nacht met het kind en zijn moeder uit naar Egypte. 15Daar bleef hij tot de dood van Herodes, en zo ging in vervulling wat bij monde van de profeet door de Heer is gezegd: ‘Uit Egypte heb ik mijn zoon geroepen.’ 16Toen Herodes begreep dat hij door de magiërs misleid was, werd hij verschrikkelijk kwaad, en afgaande op het tijdstip dat hij van de magiërs had gehoord, gaf hij opdracht om in Betlehem en de wijde omgeving alle jongetjes van twee jaar en jonger om te brengen. 17Zo ging in vervulling wat gezegd is door de profeet Jeremia: 18‘Er klonk een stem in Rama, luid wenend en klagend. Rachel beweende haar kinderen en wilde niet worden getroost, want ze zijn er niet meer.’

We zingen: Lied 510:1, 2 en 3

Verkondiging

Gemeente van onze Heer Jezus Christus!

Het zijn twee lugubere verhalen die we hebben beluisterd. Farao die jongensbaby's laat ombrengen. Herodes die dat doet met jongetjes tot twee jaar. Ze doen dat niet zelf, maar dragen het vuile werk aan anderen op. Twee leiders die in de knel zitten. Die bang zijn. Ja, waarvoor eigenlijk? Farao is bang, dat hij en zijn land overspoeld worden door de zonen van Israël. En hun dochters dan ook. Herodes is bang, dat er aan zijn stoelpoten wordt geknaagd. De pasgeboren koning van de Joden, het kind in de kribbe is een bedreiging voor zijn machtspositie. Het is steeds weer hetzelfde wat mensen met macht bedreigt: dat ze bang zijn hun macht te verliezen. Dat ze niet alle voorrechten die aan hun machtspositie verbonden zijn kunnen vasthouden. Dat er uiteindelijk niets overblijft van al hun grootsheid, hun bezit, hun land. En dan doe je je uiterste best om overeind te blijven. Koste wat kost je positie te handhaven. En dan merken we, dat ze bereid zijn om over lijken te gaan. Hoe klein die ook zijn.

Bij farao gaat het onder het mom van 'verstandig handelen'. Dat volk daar wordt te groot. Er wordt uitgebreid omschreven hoe talrijk de Israëlieten worden. Er worden heel wat kinderen geboren. En ze zouden zich tegen farao en zijn volk kunnen keren. Ze zouden naar de macht grijpen en hem en zijn gevolg opzij zetten.

In het Egypte van toen is er dan al gauw uitbuiting en dwangarbeid. Er ontstaan werkkampen. Tussen 1300 en 1200 voor Christus worden Israëlieten en andere zwervende groepen gebruikt om twee steden te bouwen. Het gaat om Pitom en Raämses. Ze liggen in de oostelijke gebieden van de Nijldelta, in de omgeving van het huidige Ismailia. De steden worden met harde slavenarbeid gebouwd. En de grenzen worden zo streng bewaakt, dat ontsnappen uitgesloten is. Dat heet nota bene een verstandige aanpak. Maar dit verstand wordt gevoed door achterdocht en leidt tot haat. Er moet in de ogen van farao een definitieve oplossing komen. Het gaat van kwaad tot erger. Van angst voor vreemdelingen gaat het naar discriminatie, uitsluiting, dwangarbeid en werkkampen. En tenslotte krijg je dan de 'Endlösung'. Of zoals het ook wel heet: de etnische zuivering. Nieuw leven dat geboren wordt, moet verdwijnen in de Nijl. Precies de levensader van Egypte. De stroom van vruchtbaarheid wordt een rivier van de dood. Maar ook: Farao geeft opdracht om het tegenovergestelde te doen van wat vroedvrouwen horen te doen. Vroedvrouwen horen het leven ter wereld te brengen, maar zij krijgen opdracht om te doden. Huiveringwekkende ironie.

Ik moet denken aan latere tijden. Hoe Hitler ook leiding gaf aan het vermoorden van mensen, van Joden, homo's en Roma. Met de wrange spreuk boven de ingang van der werkkampen: "Arbeit macht frei!" Dat is vertaald zoets als: "Werken maakt je ongebonden." Oorspronkelijk ging het om gokkers en fraudeurs die door te werken hun leven konden beteren. Maar voor de Nazi's was het vrij duidelijk, dat Joden ook als fraudeurs konden worden gezien. Zij gebruikten de term daarom maar al te graag in hun concentratiekampen. Ook bij kampen voor politieke gevangenen was de leus "Arbeit macht frei!" te vinden. De woorden waren schone schijn. Ze verborgen de meest dramatische en demonische toestanden.

Waar ben je bang voor? Het is een vraag niet alleen voor figuren als de farao. Maar ook voor ons, laten we zeggen, gewone mensen. Waarom zijn ook wij bang voor groepen mensen die anders lijken dan wijzelf? En hoe gaan we om met die angst? Steeds meer asielzoekers. Steeds meer vluchtelingen. Steeds meer anderen dan wat wij gewone mensen noemen. We worden bang: misschien groeien ze ons wel boven het hoofd. Misschien nemen ze het wel over van ons. Er komt discriminatie, vreemdelingenhaat.

Hoe ga je daar mee om? Hoe redt je het met die angsten?

Laten we maar beginnen te zeggen: door met 'die mensen' in contact te treden. Door ze te ontmoeten. Door onze naam als Ontmoetingskerk eer aan te doen en een dialoog aan te gaan. Dat zal soms best lastig zijn. Spannend. Maar het helpt drempels te verlagen. Mét elkaar spreken is zo veel te beter dan óver elkaar te spreken.

Wat ook helpt is betrouwbare informatie op zoeken. En je niet laten leiden door mensen die slagen in de lucht maken. De getallen die genoemd worden zijn vaak overtrokken. En soms denk je dat het mensen wel uitkomt om expres overdreven cijfers te noemen.

Ik noem nog een ander aspect om te bedenken. Ik kreeg van de week een artikel onder ogen van Welmoed Vlieger. Het stond in *Trouw* van 28 januari. En zij vraagt om ook inhoudelijk naar religie te kijken. (*'Integratiedebat? Dan moeten we het over ons innerlijk hebben'*) Ze geeft aan dat veel studies alleen maar kijken naar getallen, naar hoeveelheden, naar kwantiteit. Ik noem: Hoe omvangrijk zijn religies? Hoeveel moskeeën zijn er? Hoeveel bezoekers zijn er? Hoeveel geld gaat er heen?

Terwijl je ook naar de inhoud van religies moet kijken. Naar wat Welmoed noemt de meer innerlijke kant. Waar gaat het om in een religie? Wat wordt er beleden?

Ik citeer: “Durkheim [dat is een socioloog] benadrukte steeds weer dat het risico van elke religie gelegen is in de vergoddelijking van de eigen groep, uitgedrukt in de symbolen, riten en juridische regels die daarbij horen. Wat hij ook laat zien is dat die vergoddelijking niet alleen binnen maar ook buiten de officiële religies plaatsvindt. Groepskenmerken bieden ook seculiere mensen een identiteit en kunnen gemakkelijk, en vaak ongemerkt, het voorwerp worden van in- en uitsluiting en aanbidding. Sla de krant er maar op na. De menselijke neiging om de eigen groep, natie, cultuur of het eigen ras te verabsoluteren is aan de orde van de dag. Precies hier ligt denk ik ook het risico van renationalisering, van de brexit, het uiteenvallen van de EU enzovoort: dwingende in- en uitsluiting op grond van uiterlijke kenmerken en gedrag.

In religies is op dit punt sprake van een groot spanningsveld. In religie, in de relatie tot God, gaat het uiteindelijk om oprechtheid, om een toewijding die onmogelijk is op te leggen. Een opvallend kenmerk van het christelijk geloof is dan ook dat het door het identiteitsdenken heen breekt: het veroordeelt de verabsolutering van riten, religieuze regels, van naties en geslachten, door het zwaartepunt te verleggen naar innerlijkheid. Hechte en diep in het innerlijk (in plaats van het uiterlijk) gewortelde overtuigingen staan daarom, anders dan zo vaak wordt gedacht, niet in de weg van democratie en vrijheidsrechten. Zij liggen er niet zelden aan ten grondslag, juist omdat ze positie kiezen tegen de verabsolutering van uiterlijke groepskenmerken en regels.”

Als ik het in mijn eigen woorden als christen probeer te zeggen: De grond waar ik op geboren ben is niet mijn recht, maar een geschenk van God. In bruikleen gegeven. Mijn natie, mijn land – daar zit ik niet aan vast. Mensen zijn aan mij toevertrouwt als medemensen. Ik steek niet boven hen uit; ik ben niet meer of beter dan hen. Het zijn mijn boers en zussen die net zo goed gebruik mogen maken van mijn vaderland, mijn moedergrond. De vrijheid van Jezus ten opzichte van iedereen inspireert me. Wie het ook is, waar ze ook vandaan komen, welke overtuiging ze ook hebben, welke kleur of geaardheid dan ook. Zo kun je in woorden en daden iets laten zien van de vrijheid die je dankzij God hebt ten opzichte van wie of wat dan ook.

Het zijn in Exodus 1 vrouwen die een inspirerend voorbeeld geven om in te gaan tegen wat op een afschuwelijke manier ‘*verstandig handelen*’ heet. De vrouwen, de vroedvrouwen hebben lef. Ze bedenken een creatieve oplossing in hun benarde situatie. Ze tonen burgerlijke ongehoorzaamheid. Vanuit hun verbondenheid met God. Ze zeggen: De Hebreeuwse vrouwen hebben hun baby al gebaard vóór de verloskundigen er zijn. Ze gaan uit eerbied voor God in tegen de farao. Ze gaan creatief in tegen de heersende orde. Sifra en Pua doen denken aan die moedige Argentijnse vrouwen. Vrouwen van eind vorige eeuw; de dwaze moeders van de Plaza del Mayo in Buenos Aires die week in week uit, jaar na jaar, hun verdwenen jongens en hun onvindbare mannen laten leven door hun namen te bewaren tegen de anonimiteit.

De vertellers van Exodus willen ook nog dit laten weten: Als de plannen van de farao waren gelukt, dan was Mozes er niet geweest. Dat hij toch is geboren, heeft voor de vertellers te maken met het plan van God die daadwerkelijk trouw is aan zijn beloften. Zo wordt ons verteld hoe bijzonder of Mozes is geweest. En de vervulling van de beloften van God is nog niet over. Ook een farao kan dat niet verhinderen! Dat geeft hoop voor de toekomst! Ook in één van de geboorteverhalen van Jezus wordt verteld, dat zijn geboorte samenhangt met verdrukking. Het staat in dat van Matteüs. Koning Herodes beval de moord op alle kinderen van Bethlehem om zo ook Jezus te doden. Hij ontsnapte. De lezer weet dan, dat Jezus een man moet zijn die een speciale taak gaat vervullen in de uitvoering van Gods plan. Hij is als een nieuwe Mozes.

Zo gaan we de weg van Pasen: Met Mozes. Met Jezus.

In vertrouwen. In geloof. En wát ik dan wil geloven ... Nou:
Ik wil niet geloven dat het er niets toe doet hoe je leeft.
Ik wil geloven in God die zin aan mijn leven geeft.
Ik wil niet geloven dat angst en ellende regeert.
Ik wil geloven dat mijn leven op vertrouwen is gebaseerd.
Ik wil niet geloven dat God ons laat lijden.
Ik wil geloven in Liefde van vóór alle tijden.
Ik wil niet geloven in de sterkste met macht.
Ik wil geloven in een wereld die liefde verwacht.

Amen.

Meditatief moment: orgelspel

We zingen: Lied 974:3, 4 en 5

DIENST VAN HET ANTWOORD

We gedenken Maria Kars-Boer (staande)

We luisteren naar de melodie van Lied 730: “*Heer herinner U de namen ...*”

Gebeden: dankgebed – voorbeden – stil gebed – samen bidden van het Onze Vader

Dankgebed

Voorbeden:

(dan overschatten we onszelf)

God,
geef dat we niet met minachting
over anderen spreken,
alsof ze weinig waarde hebben.
Geef dat we ze niet de grond in boren,
de mensen met een andere huidskleur,

*met een andere cultuur
of een andere opleiding.*

*Geef dat we ons niet superieur voelen
ten opzichte van andere volken,
omdat we van mening zijn
dat wij het hier goed voor elkaar hebben
en zij maar klunzig bezig zijn.*

*Geef dat we ons niet méér voelen
dan de planten en de dieren,
die op onze planeet leven,
zodat we steeds meer ruimte opeisen
en ze vertrappen of verjagen.*

*Geef dat we ons geen god voelen
en op uw plaats gaan zitten,
omdat we vinden dat u
eigenlijk niet veel voorstelt.
Want dan zullen we ontdekken
hoe kwetsbaar we zijn
en hoe snel het met ons gedaan is.*

(Dan overschatten we onszelf_Greet Brokerhof_Zeg het maar gewoon_2_p60)

(de kracht om ons te verzetten)

*God, laat het nooit meer gebeuren:
stampende laarzen
die rechten van mensen vertrappen.
Schreeuwerige kreten
die inspelen op angst
en aanzetten tot haat.
God, laat het nooit meer gebeuren:
onschuldige mensen
die bedreigd worden.
Zomaar aangevallen. Zonder reden.
Zomaar vernederd. Zomaar vermoord.*

*Maar het gebeurt.
We zien het gebeuren.
Machteloos staan we.
Wat moeten we doen?*

*God, laat het nooit van z'n leven gebeuren
dat we dat normaal gaan vinden.
Geef ons de kracht
om ons te verzetten.
Geef dat we nooit zullen toestaan
dat het zomaar stilzwijgend gebeurt.*

(De kracht om ons te verzetten_Greet Brokerhof_Zeg het maar gewoon_1_p94)

Persoonlijke voorbeden:

Stil gebed

Onze Vader

Delen van de bloemengroet:

- Bert en Hanneke van der Ven-Kool, Praagsingel 222
- Mevr. Doest-Rol, Jan van der Heydenweg 2, k 2
- Mevr. Leewis-van der Heiden, Jan van der Heydenweg 2, k 201

Intussen komen de kinderen van de nevendienst terug

Inzameling van de gaven

Eerste collecte (zwarte zak):

Tweede Collecte (groene zak): is bestemd voor het werk van de kerk

Wie dat wil kan de kinderen uit de crèche ophalen.

AAN HET EINDE

We zingen (staande) slotlied: Lied 864:1 en 5

Uitzending

Zegen

*God zal met je meegaan
als licht in je ogen
en lamp voor je voet
als hand op je hoofd
en arm om je schouder
als baken bij ontij
en verte die wenkt
als groet op je lippen
en hoop in je hart
als stem die je uitdaagt
en woord dat de weg wijst*

(Sytze de Vries)

Gemeentezang: *Amen, amen, amen!* (Lied 431C)

Orgelspel

Inzameling van de gaven bij de uitgang voor duurzame investeringen in ons kerkgebouw